

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI WOJSK ŁĄCZNOŚCI

JAWNE

~~Do użytku
służbowego~~

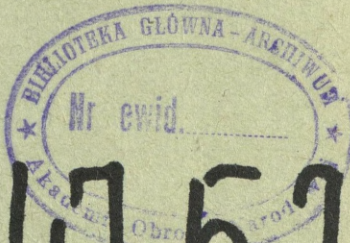
Egz. Nr 1

Pplk dypl. inż. Józef MICHNIAK

**OPRACOWANIE i PROWADZENIE ĆWICZEŃ
TAKTYCZNO-SPECJALNYCH W ODDZIALE**

Wykład

~~47579~~

WARSZAWA

MARZEC

1987

(227)

192369

1987

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI WOJSK ŁĄCZNOŚCI

JAWNE

~~Do użytku
służbowego~~

~~_____~~

Egz. Nr 1

Ppłk dypl. inż. Józef MICHNIAK

OPRACOWANIE i PROWADZENIE ĆWICZEŃ TAKTYCZNO-SPECJALNYCH W ODDZIALE

Wykład

~~_____~~

47579

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI WOJSK ŁĄCZNOŚCI

JAWNE

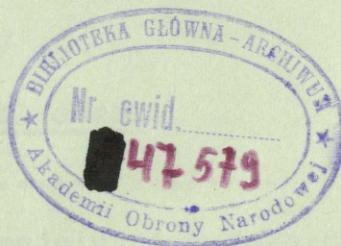
PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 12657

~~Do użytku
służbowego~~

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 54305

~~██████████~~
Egz.nr 1.

Tylko dla wykładowców KTWŁ

Ppłk dypl.inż. Józef MICHNIAK

Temat: OPRACOWANIE I PROWADZENIE ĆWICZEN TAKTYCZNO-
SPECJALNYCH W ODDZIALE

Wykład

WARSZAWA

MARZEC

1987 r.

TEMAT: OPRACOWANIE I PROWADZENIE ĆWICZEŃ TAKTYCZNO-SPECJALNYCH
W ODDZIALE

Cel szkoleniowy:

1. Zapoznać słuchaczy z rodzajami dokumentów opracowywanych do ćwiczeń taktyczno-specjalnych pododdziałów wojsk łączności na szczeblu oddziału.

Forma: wykład

Czas: 2 godziny lekcyjne /2-45'/

Zagadnienia szkoleniowe i podział czasu:

- Wprowadzenie do zajęcia	5'
1. Miejsce ćwiczeń taktyczno-specjalnych w szkoleniu bojowym wojsk łączności	15'
2. Struktura organizacyjna ćwiczeń taktyczno-specjalnych na szczeblu oddziału	10'
3. Tematyka ćwiczeń taktyczno-specjalnych na szczeblu oddziału ...	10'
4. Opracowanie ćwiczeń taktyczno-specjalnych w pododdziałach wojsk łączności	10'
4.1. Obowiązki przełożonego w zakresie przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia.	
4.2. Obowiązki autora ćwiczenia.	
5. Zasadnicze dokumenty opracowywane do ćwiczeń taktyczno-specjalnych z pododdziałami wojsk łączności	35'
- Zakończenie	5'

Literatura:

1. Instrukcja o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych.
MON Inspektorat Szkolenia - Szkol.520/76, nr BN Pf 17799.
2. Metodyka ćwiczeń taktycznych /opracowanie, organizowanie i prowadzenie/. Podręcznik ASG WP wewn.3558/80, nr BN Pf 1048.

3. Przygotowanie ćwiczeń taktycznych w wojskach łączności. Skrypt ASG WP wewn.3864/84, nr BN Pf 1817.
4. Program szkolenia pododdziałów wojsk łączności. MON SWŁ. Łącz.892/86. Nr BN Pf 22256.

X

X

X

Wstęp

W działalności organizacyjno-szkoleniowej wojsk łączności wyróżnia się trzy podstawowe dziedziny: szkolenie podstawowe, szkolenie w ramach pododdziału, działalność instruktorsko-metodyczna.

Szkolenie podstawowe trwa dwa miesiące i obejmuje: szkolenie zapoznawcze - bezpośrednio po wcieleniu 3-4 dni; szkolenie wstępne - w pierwszym tygodniu szkolenia; szkolenie zasadnicze w pozostałych tygodniach szkolenia podstawowego.

Szkolenie w ramach pododdziału ma za zadanie nauczyć stan osobowy dokładnego wykonywania obowiązków i działań bojowych zespołów, obsług /drużyn/ oraz umiejętnego wykorzystania etatowego sprzętu łączności do nawiązywania i utrzymywania niezawodnej łączności.

Przygotować pododdziały do właściwych działań w zakresie zapewnienia łączności w warunkach złożonych współczesnego pola walki dniem i nocą, podczas silnych zakłóceń radiowych oraz częstego przemieszczania stanowisk dowodzenia, zwłaszcza w czasie kiedy dowódcy i sztaby kontynuują marsz.

Działalność instruktorsko-metodyczna nacelowana jest przede wszystkim na przygotowanie kadr /w szerokim tego słowa znaczeniu/ do prowadzenia i kierowania procesem szkolenia podstawowego i przygotowania dowódców /szefów/ do organizowania i prowadzenia przez nich programowych zajęć taktyczno-specjalnych, ćwiczeń taktycznych i taktyczno-specjalnych.

Skuteczne wykonywanie zadań bojowych na współczesnym polu walki przez pododdziały wojsk łączności w dużym stopniu zależy od poziomu przygotowania operacyjno-taktycznego i specjalistycznego kadry oraz stanów osobowych pododdziałów tych wojsk.

Właściwy poziom przygotowania do działania i realizacji zadań łączności na polu walki zapewnia się w wojskach łączności poprzez odpowiednie przygotowanie i skuteczne realizowanie szkolenia bojowego /podaję działą szkolenia obowiązujące pododdziały wojsk łączności - patrz "Program szkolenia pododdziałów wojsk łączności" Łącz.892/86/.

W dziale szkolenie bojowe wiodącą rolę odgrywa przedmiot "szkolenie taktyczno-specjalne". Podstawowymi formami szkolenia taktyczno-specjalnego kadry i pododdziałów wojsk łączności są:

1. programowe zajęcia taktyczno-specjalne;
2. dalekosiężne i kompleksowe treningi łączności /w stacjonarnym i polowym systemie łączności/;
3. ćwiczenia taktyczne /szkolenie doskonalące kadry/;
4. ćwiczenia taktyczno-specjalne;
5. udział oddziałów i pododdziałów łączności w ćwiczeniach dowódczo-sztabowych i ćwiczeniach taktycznych z wojskami.

Programowe zajęcia taktyczno-specjalne są podstawową formą przygotowania taktyczno-specjalnego, pierwszym etapem szkolenia poligonowego i mają na celu nauczyć stany osobowe obs^lug stacji /aparatowni/, drużyn polowych linii kablowych i wojskowej poczty polowej w określonym normami czasie, prawidłowo rozwijać oraz zwijać stacje i aparatownie; rozwijać i zwijać polowe linie łączności; nawiązywać i utrzymywać niezawodną łączność; oddawać i przyjmować kanały łączności - zwielokrotniać je i utajniać; organizować zdalne sterowania środkami łączności; przeciwdziałać zakłóceniom radiowym;

we właściwym czasie przyjmować i przekazywać napływające do stacji /aparatuwni/ informacje.

Podczas zajęć taktyczno-specjalnych przeprowadza się początkowe /pierwsze/ zgrywanie załóg /obsług/, drużyn i plutonów.

Dalekosiężne i kompleksowe treningi łączności przeprowadzane systematycznie /w stacjonarnych i polowych systemach łączności/ stanowią podstawę utrzymania pododdziałów łączności, a także system łączności w stałej gotowości bojowej, podtrzymywania i doskonalenia stanu osobowego w praktycznych umiejętnościach szybkiego nawiązywania i eksploataowania systemu łączności, zestawiania określonych kanałów łączności, prowadzenia dokumentacji stacyjnej itp.

Ćwiczenia taktyczne.

"Przez ćwiczenie taktyczne rozumie się formę organizacyjną praktycznego szkolenia oficerów, sztabów i wojsk w terenie lub pomieszczeniach, w którego ramach ćwiczący powinni działać zgodnie z zasadami taktycznymi zakładającymi istnienie warunków zbliżonych do warunków rzeczywistego pola walki". Instr. 520/76.

W wojskach łączności ćwiczenia taktyczne rozumiane są jako forma organizacyjna doskonalącego szkolenia praktycznego kadry dowództw i sztabów /wydziałów, szefostw łączności/ w terenie lub pomieszczeniach, w którego ramach ćwiczący powinni działać zgodnie z ujętymi w regulaminach i instrukcjach zasadami zakładającymi istnienie warunków zbliżonych do tych na rzeczywistym polu walki.

W zależności od stopnia zbliżenia ćwiczebnych działań do rzeczywistych /prognozowanych/ w doskonalącym szkoleniu taktycznym kadry wojsk łączności rozróżnia się następujące główne formy ćwiczeń taktycznych: ćwiczenie grupowe, trening sztabowy, gra wojenna /ćwiczenie dowódczo-sztabowe/.

Tabela 1

RODZAJE ĆWICZEN TAKTYCZNYCH

GŁÓWNE RODZAJE ĆWICZEN TAKTYCZNYCH	KRYTERIA PODZIAŁU										Według liczby stron ćwicz.	Według liczby stron ćwicz.		
	Według celów szkoleniowych					Według szerebla dowodzenia							Według zakresu temat.	Według liczby szerebl. ćwicz.
	zgrzywające	doskonające	metodyczne	pokazowe	kontrolne sprawdz., inspek.	doświadczalne	kompanijne /równorzędne/	batalionowe /równorzędne/	pułkowe /brygadowe/ dywizyjne	epizodyczne	kompleksowe	jednoszeblowe /wieloszeblowe/	jednostronne	dwostronne
/ćwiczenia/ zajęcia grupowe ☒		x	x	x	x					x				
Treningi sztabowe ☒	x	x	x	x	x	x		x			x		x	
ćwiczenie gry wojenne ☒	x	x			x	x		x		x	x		x	x
dowódzoo- sztabowe	x	x			x	x		x		x	x		x	x
ćwiczenia szkieletowe														
ćwiczenia taktyczne z wojskami	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ćwiczenia taktyczne połączone ze strzelaniem amunicją bojową	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

3

stosowane w szkoleniu doskonalącym kadry wojsk łączności

Ćwiczenie grupowe jest rodzajem ćwiczenia taktycznego stosowanym w indywidualnym szkoleniu taktycznym kadry.

Istota ćwiczenia grupowego polega na tym, że wszyscy ćwiczący rozwiązują te same zadania na tle jednolitej dla wszystkich sytuacji taktycznej, sprawując w toku zajęć identyczne funkcje. Funkcji tych ćwiczącym nie wyznacza się jednak na stałe. Można je zawsze zmienić.

Ogólnym celem ćwiczeń grupowych z kadrą wojsk łączności jest nauczenie i wdrożenie ćwiczących do praktycznego stosowania nabytych wiadomości teoretycznych, uzyskanie przez nich niezbędnego zasobu ~~wiedomości teoretycznych, uzyskanie przez nich niezbędnego zasobu~~ wiedzy, umiejętności i nawyków praktycznych w zakresie planowania i organizowania systemów łączności oraz kierowania nimi w toku prowadzenia działań bojowych. Ponadto ujednoczenie u ćwiczących poglądów na teorię i praktykę organizacji systemów łączności, sposobów zapewnienia ciągłości ich działania, formę i treść oraz zasady opracowania dokumentów łączności, a także na kolejność, treść oraz metody pracy organów łączności, dowódców i funkcyjnych łączności.

Trening sztabowy jest rodzajem epizodycznego ćwiczenia taktycznego stosowanym w praktycznym szkoleniu kadry wojsk łączności.

Treścią treningów sztabowych jest najczęściej zbieranie i analizowanie danych niezbędnych do powzięcia decyzji ~~do~~ organizacji systemu łączności, przeprowadzenie kalkulacji czasowo-przestrzennych, opracowanie: dokumentów planu łączności; zarządzenia łączności; zarządzenia bojowego; rozkazu bojowego; dokumentów eksploatacyjnych; planu bojowego użycia pododdziału /oddziału/ łączności. Ponadto prowadzenie map roboczych, organizowanie i dostosowywanie funkcjonowania poszczególnych elementów systemu łączności do warunków pracy dowódców i sztabów, doskonalenia współdziałania między określonymi węzłami łączności i ich elementami składowymi w zakresie sprawnego obiegu wiadomości w procesie

dowodzenia, doskonalenia w technice przemieszczania, rozwijania i zwijania węzłów łączności stanowisk dowodzenia.

Ze względu na zakres przerabianej problematyki, treningi sztabowe dzielą się na szczegółowe i ogólne. Obydwa typy treningu powinny się wzajemnie uzupełniać. W praktyce szkoleniowej najpierw należy organizować i przeprowadzać szczegółowe treningi w mniejszych zespołach /sztabach itp./, a dopiero później - trening ogólny z całością sztabu, oddziału, itp.

Celem treningu sztabowego przeważnie jest: doskonalenie umiejętności indywidualnych, usprawnienie pracy zespołowej poszczególnych komórek organizacyjnych /sztabów, oddziałów, szefostw, dowództw/ poprzez wykonywanie praktycznych zadań na tle określonej sytuacji taktycznej.

Ćwiczenie dowódczo-sztabowe jest to rodzaj ćwiczenia stosowanego w szkoleniu kadry dowództw, sztabów, szefostw, wydziałów itp.

Istota tego ćwiczenia polega na tym, że ćwiczący stanowią jednolity w swej strukturze organ dowodzenia /kierowania/, ~~która~~ który w toku ćwiczenia doskonalą swą pracę, przy czym każdy z ćwiczących pełni inną funkcję - zgodnie z zajmowanym przez niego stanowiskiem służbowym lub rolą wyznaczoną mu na okres ćwiczenia.

W tego rodzaju ćwiczeniach można doskonalić umiejętności kadry wojsk łączności w zakresie zespołowego działania w ramach wydziału łączności, szefostwa wojsk łączności, sztabu pododdziału czy oddziału łączności, funkcyjnych węzła łączności. Powzięcie decyzji do organizacji systemu łączności jej kompleksowego zabezpieczenia, wzorowego opracowania dokumentów łączności, kierowanie i organizowanie przemieszczania, zwijania i rozwijania węzła łączności, a także składania meldunków i sposobu stawiania zadań pododdziałom i funkcyjnym łączności

Ćwiczenia dowódczo-sztabowe dzielą się na gry wojenne i ćwiczenia szkieletowe. Z kadrą wojsk łączności prowadzi się tylko gry wojenne.

Gry wojenne odbywają się w pomieszczeniach stałych. Istotą ich jest umowne /bez uwzględnienia ćwiczebnej sytuacji taktycznej/ rozmieszczenie ćwiczących.

Gry wojenne mogą być organizowane z zastosowaniem lub bez środków łączności. Cechuje je bardzo duża umowność i tym samym nie stwarzają one pełnej możliwości praktycznego przygotowania ćwiczących do działania. Dlatego też stanowią zazwyczaj etap przygotowawczy do bardziej skomplikowanych, a tym samym kosztowniejszych ćwiczeń.

Ćwiczenia taktyczno-specjalne, jako jedyną formę praktycznego działania opartego w pełni na sytuacji taktycznej pododdziałów wojsk łączności prowadzi się w celu:

- zgrywania pojedynczych węzłów łączności;
- zgrywania pododdziału /oddziału/ w rozwijaniu, eksploatacji, zwijaniu i przemieszczaniu jednego lub kilku węzłów łączności danego szczebla dowodzenia;
- zgrywania i doskonalenia pododdziałów węzłowych i pododdziałów liniowych w rozwijaniu i eksploataowaniu określonego systemu łączności.

Ćwiczenia te są trudne i kosztowne, jednak w praktyce szkoleniowej wojsk łączności, przynoszą najwięcej korzyści szkoleniowych. Stan taki osiąga się poprzez: przeprowadzenie ćwiczenia na tle taktycznym /operacyjnym/; rozwijanie, eksploataowanie i przesuwanie węzłów, stacji i linii łączności zgodnie z potrzebami dowodzenia, wynikającymi z rozwoju sytuacji taktycznej /operacyjnej/, a proporcjonalnie do możliwości pododdziałów łączności; pozorowanie ogniowego i ~~BRG~~ radioelektronicznego oddziaływania nieprzyjaciela na system łączności oraz pracę załóg i pododdziałów łączności; stworzenie odpowiednich sytuacji bojowych i łączności; stosowanie długotrwałej eksploatacji

urządzeń i środków łączności w warunkach polowych oraz w różnych porach roku i doby; wykonywanie wszystkich czynności przez załogi, pododdziały, wydziały, szefostwa itp. w ramach ustalonych norm czasowych oraz w warunkach dużego wysiłku fizycznego; obciążenie czynnego systemu łączności przepływem wiadomości adekwatnie do potrzeb dowodzenia w określonym etapie sytuacji taktycznej; bytowaniu żołnierzy w warunkach polowych.

Istota ćwiczeń taktyczno-specjalnych z pododdziałami wojsk łączności polega na tym, że są one szkolone równocześnie według wspólnego tematu i jednolitej koncepcji taktyczno-metodycznej i organizacyjnej. Praca pododdziałów łączności jest ciągła i przebiega w myśl założonych kolejnych sytuacji taktycznych.

Ćwiczenia taktyczno-specjalne z pododdziałami wojsk łączności obejmują szeroki wachlarz zagadnień szkoleniowych z przedmiotów specjalistycznych, taktyczno-operacyjnych i ogólnowojskowych, składających się na całość gotowości bojowej wojsk łączności. Dlatego też powinno się je prowadzić z całym stanami osobowymi pododdziałów /oddziałów/, czy węzłów łączności przy pełnym zaangażowaniu różnego sprzętu łączności oraz z udziałem elementów tyłowego i technicznego zabezpieczenia.

Zorganizowany podczas ćwiczeń taktyczno-specjalnych system łączności powinien być obciążony obiegiem wiadomości zgodnie z rozwojem sytuacji taktycznej, dlatego pracę niećwiczących dowódców i sztabów imituje się poprzez nadawanie i odbieranie ćwiczebnych telegramów i sygnałów oraz prowadzenie rozmów służbowych.

Ćwiczenia taktyczno-specjalne mające na celu zgranie systemu łączności danego szczebla dowodzenia, organizuje się corocznie i przeprowadza na kanwie ćwiczenia ogólnowojskowego /ćwiczenia dowódczo-sztabowego, ćwiczenia taktycznego z wojskami/ lub szkolenia taktyczno-specjalnego.

Udział pododdziałów łączności w ćwiczeniach dowódczo-sztabowych i ćwiczeniach taktycznych z wojskami jest dla nich oraz wszystkich funkcyjnych łączności sprawdzeniem gotowości do wykonywania zadań w warunkach rzeczywistego pola walki. Są to jedne z najtrudniejszych rodzajów ćwiczeń dla wojsk łączności, ponieważ obsługują bezpośrednio ćwiczących, którzy są faktycznymi użytkownikami rozwiniętego systemu łączności.

Cele szkoleniowe dla pododdziałów łączności w tych ćwiczeniach są ściśle podporządkowane celom ćwiczenia dowódczo-sztabowego, czy ćwiczenia taktycznego z wojskami, chociaż treściowo będą zbliżone do celów szkoleniowych ćwiczenia taktyczno-specjalnego prowadzonego na podobnym tle /sytuacji/ taktycznym.

Przerabianie zadań szkoleniowych w pododdziałach łączności nie może utrudniać przeprowadzenia ćwiczenia zgodnie z potrzebami doskonalenia dowódców, sztabów czy ćwiczących wojsk.

Zgodnie z tematem, dzisiaj zajmiemy się szczegółowo tylko ćwiczeniami taktyczno-specjalnymi pododdziałów wojsk łączności, które prowadzi się w celu doprowadzenia do perfekcji praktycznych umiejętności stanów osobowych pododdziałów /elementów systemu/ łączności różnych specjalności w warunkach poligonowych oraz w celu ich przygotowania do prawidłowego i terminowego wykonywania ciężących na nich zadań w czasie ćwiczeń dowódczo-sztabowych i ćwiczeń taktycznych z wojskami.

2. Struktura ćwiczeń

Struktura ćwiczeń taktyczno-specjalnych z pododdziałami /oddziałami/ wojsk łączności jest najczęściej wieloszczeblowa. Wyjątek może stanowić ćwiczenie mające na celu zgranie jednego zespołu węzła łączności określonego stanowiska dowodzenia lub kilku WŁ SD na danym szczeblu dowodzenia.

W większości ćwiczeń przyjmuje się takie rozwiązanie, że jeden szczebel dowodzenia posiada rozwinięte wszystkie środki, urządzenia i linie łączności, natomiast pozostałe szczeble dowodzenia zazwyczaj są podgrywane w zakresie zapewniającym pracę określonego systemu łączności. Takie ćwiczenia można uważać jako jednoszczeblowe z elementami podgrywki.

Struktura organizacyjna ćwiczeń taktyczno-specjalnych na szczeblu oddziału będzie zależała przede wszystkim od rozmachu ćwiczenia, liczebności uczestniczących pododdziałów łączności oraz od celu ćwiczenia i zamierzonych do przerobienia zadań szkoleniowych.

Zasadnicze elementy struktury organizacyjnej ćwiczenia to:

1. Kierownictwo ćwiczenia: - kierownik ćwiczenia
- zastępcy kierownika ćwiczenia:
  - ds. politycznych
  - ds. łączności
2. Grupa kierowania ćwiczeniem: - p-nik kier. ćwiczenia ds. łączności /rad., r/lin., przew/
Saska
  - p-nik kier. ćwiczenia ds. obciążenia systemu
  - p-nik kier. ćwiczenia ds. pozorowania przeciwnika
3. Zespół podgrywający: - grupa obciążenia eksploatacyjnego systemu łączności;
  - grupa kontroli i zakłóceń radiowych;
  - grupa pozoracji przeciwnika;
  - grupa podgrywająca niećwiczące elementy systemu łączności^x.
4. Zespół kontrolno-badawczy /w ćwiczeniach od bł ZT wzwyż/.
5. Ćwiczący.

^x/Elementy podgrywające, są to pojedyncze stacje /radiostacje, radio-linie, łącznice/, aparaty telefoniczne i telegraficzne /dalekopisy/ itp. rozmieszczone zazwyczaj na zmniejszonych odległościach i zastępują pracę innych węzłów łączności jednego lub kilku szczebli dowodzenia.

3. Tematyka ćwiczeń taktyczno-specjalnych z pododdziałami /oddziałami/ łączności

Tematyka ćwiczeń taktycznych i taktyczno-specjalnych z zasady podana jest w obowiązujących programach i rozkazach do szkolenia wojsk. Poszczególne tematy dostosowuje się do konkretnych warunków i potrzeb pododdziałów łączności zgodnie z występującymi w nich specjalnościami. Niezależnie od powyższego, właściwi kompetencyjnie przełożeni mogą ustalić dodatkowe tematy ćwiczeń, wynikające z aktualnych potrzeb szkoleniowych jednostki wojskowej.

Tematy ćwiczeń należy określać kompleksowo, zakładając pracę pododdziałów łączności w określonych rodzajach działań bojowych. W treści tematów można określić także warunki w jakich powinny być wykonywane określone zadania przez ćwiczących, a mianowicie: charakter i rozmach działań, stopień zagrożenia BMR, warunki terenowe, porę roku i doby.

W miarę możliwości i potrzeb, tematy ćwiczeń taktyczno-specjalnych z pododdziałami wojsk łączności powinny być skorelowane z tematyką przyszłych ćwiczeń innych rodzajów wojsk czy sztabów, a które to ćwiczenia dany pododdział, czy też oddział wojsk łączności, będzie zabezpieczał pod względem łączności.

Każdy temat ćwiczenia taktyczno-specjalnego z pododdziałami wojsk łączności zawiera szereg szczegółowych zagadnień i celów szkoleniowych. Przy ich ustaleniu należy brać za punkt wyjścia poziom stanu wyszkolenia pododdziału oraz ogólne cele szkoleniowe ćwiczenia, uwzględniając każdorazowo specyfikę specjalności dane^o pododdziału /liniowy, węzłowy, czy węzłowo-liniowy/ - można podać przykłady takich pododdziałów.

4. Opracowanie ćwiczeń taktyczno-specjalnych w pododdziałach wojsk łączności

Planowanie szkolenia na wszystkich szczeblach dowodzenia ma na celu zorganizowanie całokształtu procesu szkolenia wojsk. Jest jedną z zasadniczych, podstawowych form działalności dowódców i sztabów. Planowanie jest integralną i ciągłą funkcją procesów dowodzenia i zarządzania. Pełnią ją dowództwa wszystkich szczebli, odpowiednio do zadań, obowiązków i uprawnień.

Od szczebla centralnego do szczebla pododdziału włączenie obowiązują jednolite formy podstawowych dokumentów planistycznych, które są rozwinięciem wytycznych oraz programów szkolenia. Umożliwia to sprawdzenie, czy postawione zadania są w odpowiedni sposób interpretowane na poszczególnych szczeblach dowodzenia i we właściwej formie przekazywane wykonawcom.

Podobnie rzecz się ma i podczas opracowywania i przeprowadzania ćwiczeń taktycznych i taktyczno-specjalnych, gdzie przestrzeganie określonej kolejności, formy oraz treści w opracowywaniu poszczególnych dokumentów zapewnia zrealizowanie celów szkoleniowych.

4.1. Obowiązki przełożonego w zakresie przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia

Zgodnie z ustaleniami "Kompetencyjnego Zakresu Odpowiedzialności Organizacyjno-Szkoleniowej" za przygotowanie i zgranie pododdziałów do realizacji zadań, odpowiadają dowódcy o jeden szczebel dowodzenia wyżej. Postanowienie to jednoznacznie określa, że ^{za} całokształt działalności szkoleniowej na szczeblu pododdziału odpowiada dowódca oddziału.

Praktyka szkoleniowa dowodzi, że problematyką szkolenia pododdziałów wojsk łączności w oddziałach i związkach taktycznych wojsk zmecha-

nizowanych i pancernych, zajmuje się szef sztabu tego oddziału lub związku taktycznego przez szefa łączności, który jest oficerem tego sztabu. Dlatego też, zgodnie z instrukcją o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych, Szkol.520/76, w której czytamy "ćwiczenie taktyczne prowadzi osobiście dowódca /szef/ o jeden szczebel wyżej od dowódcy szczebla ćwiczącego, występując jako kierownik ćwiczenia", szef łączności staje się kierownikiem ćwiczenia taktyczno-specjalnego z kompanią łączności pułku /pz,pcz/, gdy takowe jest planowane i organizowane. Natomiast w ćwiczeniu taktyczno-specjalnym zgrywającym system łączności pułku, w którym ćwiczą siły i środki łączności batalionów /dywizjonów/ kierownikiem ćwiczenia jest szef sztabu pułku. Zostając kierownikiem ćwiczenia przyjmuje na siebie szereg obowiązków z tym związanych. Do zasadniczych należy zaliczyć: przeanalizowanie treści tematu, zrozumienie rodzaju i celu ćwiczenia, określenie potrzeb oddziału oraz zastanowić się nad strukturą organizacyjną ćwiczenia; ustalenie koncepcji taktyczno-metodycznej ćwiczenia; wyznaczenie zespołu autorskiego /autora/ ćwiczenia; wydanie wytycznych do opracowania ćwiczenia głównemu autorowi ćwiczenia; wydanie zarządzenia /rozkazu/ o przygotowaniu i przeprowadzeniu ćwiczenia; zatwierdzenie u przełożonego: "Planu przeprowadzenia ćwiczenia"; kierowanie przygotowaniem, a następnie sprawnym przeprowadzeniem ćwiczenia.

4.2. Obowiązki autora ćwiczenia

Na szczeblu oddziału ogólnowojskowego autorem ćwiczenia jest zazwyczaj szef łączności, który następnie pełni funkcję zastępcy kierownika ćwiczenia ds. łączności.

Podstawę pracy autora ćwiczenia stanowią:

- regulamin walki, rozkaz do szkolenia na dany rok, ustalenia dyrektywne oraz program i plan szkolenia;
- wytyczne kierownika ćwiczenia;

- możliwości w zakresie organizacji ćwiczenia.

W jego pracy można wydzielić dwa etapy. Pierwszy etap to przygotowanie ćwiczenia, a drugi to przeprowadzenie ćwiczenia.

W pierwszym etapie zobowiązany on jest:

1. Dokonać analizy tematu i wytycznych kierownika ćwiczenia.
2. Dobrać i przestudiować obowiązującą literaturę w tym temacie.
3. Ustalić i sformułować cele i zagadnienia szkoleniowe.
4. Sporządzić plan pracy autora.
5. Wybrać lub uściślić rejon ćwiczenia.
6. Określić lub uściślić koncepcję taktyczno-metodyczną ćwiczenia i przedstawić ją do akceptacji.

W drugim etapie powinien wykonać:

1. Plan przeprowadzenia ćwiczenia /dla ćwiczenia z kompanią łączności opracowuje się plan-konspekt na mapie/.
2. Założenia taktyczne.
3. Zarządzenie łączności sztabu dywizji lub zarządzenie bojowe łączności - w zależności od celów i struktury ćwiczenia.
/Komentarz - jeżeli ćwiczy tylko kompania łączności to wystarczy zarządzenie bojowe łączności wraz z niezbędnymi dokumentami eksploatacyjnymi, które są załącznikami do zarządzenia bojowego łączności.
Gdyby np. ćwiczył i szef łączności pułku, to niezbędne byłoby opracowanie i sporządzenie zarządzenia łączności sztabu dywizji. W ćwiczeniach z udziałem szefów łączności batalionów opracowuje się wówczas zarządzenie łączności sztabu pułku zamiast ustnych wytycznych/.
4. Plan łączności i dokumenty eksploatacyjne dla zabezpieczenia łączności kierownictwa ćwiczenia /plan łączności może być wykonany na planie-konspekcie/.
5. Zarządzenie szefa sztabu /rozkaz dowódcy/ pułku w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia.

6. Plan pozorowania ogniowego oddziaływania nieprzyjaciela /na planie-konspekcie/.

7. Plan regulacji ruchu dla zabezpieczenia kierownictwa.

8. Plan omówienia ćwiczenia.

9. Inne dokumenty niezbędne do sprawnego przeprowadzenia ćwiczenia i realizowania założonych celów szkoleniowych, np.: schematy wykorzystania kanałów radioliniowych i przewodowych z wykazem końcowych urządzeń łączności i kolejnością ich rozwijania, zróżnicowane w każdym położeniu określonego WŁ w zależności od założonej sytuacji taktycznej, itp. dokumenty.

Większość tych dokumentów na szczeblu oddziału ogólnowojskowego tj. do ćwiczenia z kompanią łączności scala się w jeden dokument na mapie w postaci PLANU-KONSPEKTU na mapie.

Dokument ten wyraża koncepcję taktyczno-metodyczną ćwiczenia, stanowi ideę treści planowanego ćwiczenia, służy za podstawę do stwarzania skomplikowanych i pouczających sytuacji taktycznych, a na ich tle i sytuacji łączności umożliwiających właściwe przerobienie w czasie ćwiczenia wszystkich ustalonych przedtem zagadnień szkoleniowych. Określa on też stronę merytoryczną i organizacyjną ćwiczenia. Opracowanie tego dokumentu jest najważniejszą i zasadniczą czynnością autora ćwiczenia.

3. Zasadnicze dokumenty opracowywane do ćwiczenia taktyczno-specjalnego z pododdziałami wojsk łączności

W ćwiczeniach z pododdziałami wojsk łączności opracowuje się następujące zasadnicze dokumenty:

1. Plan przeprowadzenia ćwiczenia.

2. Założenia taktyczne.

3. Dokumenty dotyczące organizacji łączności /zarządzenia łączności, zarządzenia bojowe łączności, rozkazy-schematy/.

4. Plan łączności kierownictwa ćwiczenia wraz z niezbędnymi dokumentami eksploatacyjnymi.

5. Rozkaz dowódcy /zarządzenie szefa sztabu/ w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia/.

6. Plan regulacji ruchu opracowany dla kierownictwa ćwiczenia.

7. Dokumenty wynikające z założonych do osiągnięcia celów ćwiczenia, np. Plan pozorowania ogniowego oddziaływania nieprzyjaciela, układy pracy kanałów, rodzaje pracy ~~xx~~ stacji itp. wg potrzeb.

8. Plan pozoracji przeciwnika.

9. Plan omówienia ćwiczenia.

Dla przeprowadzenia ćwiczeń z plutonami łączności batalionów /bp,bcz/, kompanii łączności pułków /pz,pcz/ jako zasadniczy dokument opracowuje się tylko plan przeprowadzenia ćwiczenia w formie planu-konspektu na mapie.

Dokument ten powinien obejmować:

1. Temat, cele i główne zagadnienia szkoleniowe.

2. Rodzaj ćwiczenia.

3. Czas przeprowadzenia ćwiczenia.

4. Skład wojsk biorących udział w ćwiczeniu i strukturę organizacyjną ćwiczenia.

5. Rozmach ćwiczenia: rejon ćwiczenia, szerokość ugrupowania, głębokość zadań, parametry przestrzenne, system łączności oraz inne potrzebne w tym zakresie dane.

6. Organizację pozorowania /podgrywki/.

7. Organizację łączności i dowodzenia /zabezpieczenie procesu OWSGB/.

8. Limity.

9. Zamiar taktyczny stron.

10. Położenie wyjściowe stron.

11. Zadanie bojowe szczebla ćwiczącego oraz sąsiadów.

12. Zadania ćwiczących stron do czasu rozpoczęcia ćwiczenia.

13. Elementy decyzji dowódcy ogólnowojskowego szczebla ćwiczącego niezbędne do prawidłowego planowania i organizowania systemu łączności /szczegółowość elementów taktycznych - jak na mapie roboczej szefa łączności danego szczebla dowodzenia, tj.:

- linie rozgraniczenia;
- rubież styczności z nieprzyjacielem;
- planowane rubieże wprowadzenia do walki drugiego rzutu;
- odcinki /rejony/ skażeń i zakażeń rzutujące na zorganizowany /organizowany/ system łączności;
- drogi marszu wykorzystywane przez pododdziały łączności;
- wykryte środki walki radioelektronicznej oraz głębokość i skuteczność ich oddziaływania;
- stanowiska dowodzenia przełożonego, własne i podwładnych;
- ewentualnie inne niezbędne dane rzutujące na organizację i eksploatację systemu łączności.

wymieniony

UWAGA: niektóre elementy występują już ~~we~~ ^w wcześniej wymienionych zagadnieniach, np. w zamiarze stron.

14. Zarys dynamiki walki i zarys dynamiki działania ćwiczących z podziałem na etapy i czasami ich trwania oraz przewidywanymi do przerobienia zagadnieniami szkoleniowymi;

15. Organizację łączności kierownictwa ćwiczenia.

16. Skrót treści zadań stawianych przy każdym etapie ćwiczenia dowódcom podległych pododdziałów lub szefom WŁ i funkcyjnym łączności.

UWAGA: Przykład "Planu-konspektu" obrazuje dokument /pokazać wiszącą mapę - omówić kolejno treść przy mapie/. W treści wykładu omówiono tylko niektóre elementy, pozostałe należy skomentować bardzo krótko.

Pf 7767

Organizacja pozorowania /podgrywki/ to plan imitowania nie ćwiczących elementów systemu łączności oraz rażącego oddziaływania nieprzyjaciela. Składa się on z dwóch części.

Pierwsza określa skład i zadania pododdziału pozoracji nie ćwiczących elementów systemu łączności wraz z określeniem rejonu i czasu ich działania. Wykazuje się je na mapie w postaci tabel.

Druga przedstawia skład i zadanie grupy pozorującej rażące oddziaływanie nieprzyjaciela i określa:

- 1/ podział sił i środków pozorowania;
- 2/ kolejność i przybliżony czas pozorowania;
- 3/ rejon stwarzania określonych sytuacji bojowych /SB/;
- 4/ strefy i zasady bezpieczeństwa podczas pokonywania przez ćwiczących rejonów i odcinków imitacji;
- 5/ organizację łączności;
- 6/ sygnały.

Organizacja łączności i dowodzenia w zakresie zapewnienia OWSGB jednostki, powinna zapewnić przyjęcie określonego sygnału od oficera dyżurnego jednostki oraz wykonanie czynności wynikających z tego sygnału. Element ten przedstawiony jest na mapie pokazując relacje łączności z oficerem dyżurnym jednostki wraz z ustalonymi sygnałami i czynnościami, które należy wykonać po ich otrzymaniu.

Zamiar taktyczny stron zawiera zamiary walki dowódców przeciwstawnych stron tego samego szczebla dowodzenia, który zabezpiecza pododdział łączności. Podstawę do opracowania zamiaru stron stanowi: temat, przyjęta koncepcja taktyczno-metodyczna, cele i zagadnienia szkoleniowe, rejon ćwiczenia oraz założony skład stron.

UWAGA: zamiar opracowujemy zgodnie z obowiązującym regulaminem walki i regulaminem sztabów.

Położenie wyjściowe stron obrazuje sytuację taktyczną w chwili rozpoczęcia ćwiczenia i stanowi podstawę do podania pierwszej sytuacji /zadania/ ćwiczącym.

Zadanie bojowe szczebla ćwiczącego i sąsiadów stanowi podstawę rozpoczęcia planowania działań, tj. twórczej i organizatorskiej działalności obejmującej ustalenie kolejności i sposobów oraz terminów wykonania zadań przez poszczególnych wykonawców.

Zadania ćwiczących stron do czasu rozpoczęcia ćwiczenia mają za zadanie wprowadzić w sytuację poprzedzającą rozgrywany epizod czy etap działań.

Elementy decyzji dowódcy ogólnowojskowego takie jak: ugrupowanie bojowe, zadania bojowe poszczególnych pododdziałów, rubieże wprowadzenia do walki II rzutu, drogi marszu, rozmieszczenie i osie przesuwania stanowisk dowodzenia po uzupełnieniu danymi o siłach i środkach łączności, są podstawą do zakończenia procesu powzięcia decyzji do organizacji systemu łączności przez szefa łączności.

Zarys dynamiki walki i zarys dynamiki działania ćwiczących to element wyrażający koncepcję rozegrania poszczególnych sytuacji taktycznych i łączności w czasie trwania ćwiczenia oraz przedstawiający rozwój działań. Opracowuje się go w ten sposób, że na tle zamiaru stron wrysowuje się zarys zasadniczych sytuacji, które mogą być rozegrane w ćwiczeniu, opisując obok czas tych sytuacji oraz treść zagadnień szkoleniowych przewidywanych do przerobienia w toku rozgrywania tych sytuacji.

Organizację łączności kierownictwa ćwiczenia z poszczególnymi dowódcami grup wynikającymi z przyjętej struktury organizacyjnej ćwiczenia wrysowujemy na mapie w układzie funkcjonalnym podając także kryptonimy węzłów łączności, radiostacji oraz sygnały rozpoznawcze osób funkcyjnych.

Zadania dla ćwiczących przekazuje się w czasie określonym przy każdym etapie ćwiczenia w formie rozkazu lub zarządzenia bojowego. Treść zadań musi być ściśle powiązana z problematyką szkoleniową poszczególnych etapów ćwiczenia. Skrót tych zadań opracowujemy przy każdym etapie ćwiczenia bezpośrednio na mapie pod tabelą z czasem trwania etapu i treścią zagadnień szkoleniowych.

Plan przeprowadzenia ćwiczenia w formie planu-konspektu na mapie podpisuje kierownik ćwiczenia, a zatwierdza jego bezpośredni przełożony, nie później niż dwa tygodnie przed terminem rozpoczęcia ćwiczenia /kompanijnego lub batalionowego/.

W sprawie przeprowadzenia ćwiczenia taktycznego z plutonem łączności batalionu /bp,bcz/ i kompanią łączności pułku /pz,pcz/ lub równorzędnym pododdziałem wydaje się zarządzenie w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia. Dla ćwiczeń obejmujących cały system łączności pułku czy dywizji oraz ćwiczeń z batalionem łączności ZT, pł i prlk wydaje się rozkaz.

Zarówno w zarządzeniu jak i w rozkazie w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia powinno się określić:

- skład kierownictwa ćwiczenia i osób funkcyjnych;
- rejon ćwiczenia;
- skład ćwiczących;
- przedsięwzięcia mające na celu utrzymanie gotowości bojowej;
- kolejność i zakres przygotowania dowódców, sztabów i pododdziałów oraz terminy i zakres sprawdzianu dopuszczenia do ćwiczenia;
- limity zużycia kilometrów, motogodzin, środków łączności, środków pozoracji pola walki, itp.;
- przedsięwzięcia zabezpieczenia tyłowego i technicznego;
- przedsięwzięcia dotyczące tajnego dowodzenia i bezpieczeństwa łączności;

- sposoby zapobiegania stratom i szkodom oraz przestrzegania zasad bezpieczeństwa podczas ćwiczeń;
- przedsięwzięcia mające na celu zapewnienie przygotowania do ćwiczenia aparatu kierowniczego;
- skład, miejsce i czas przybycia środków łączności uzupełniających system łączności w ćwiczeniu;
- termin osiągnięcia gotowości do ćwiczenia.

Inne niezbędne dane stosownie do wymagań wynikających z celu ćwiczenia, opracowuje się w oddzielnych dokumentach, np.: zadania i harmonogramy, lub wzbogaca się o nie plan przeprowadzenia ćwiczenia w formie planu-konspektu na mapie.

Zakończenie

Podczas wykładu starałem się przedstawić kolejność i treść pracy kierownika ćwiczenia oraz autora ćwiczenia podczas przygotowania ćwiczenia taktyczno-specjalnego na szczeblu pododdziału łączności batalionu i pułku. Zakres czynności oraz treść dokumentacji, w zależności od specyfiki ćwiczenia może być różna i przedstawione podczas wykładu zasady i treści należy w praktyce szkoleniowej umiejętnie przystosowywać do potrzeb szkoleniowych, pamiętając jednak o ogólnych zasadach i wymaganiach instrukcji i regulaminów.

OPRACOWAŁ

ppłk.dypl.inż.Józef MICHNIAK

